

BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TARBIYACHI-PEDAGOGLARI IJTIMOIY-KASBIY RIVOJLANISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Xalqaro Nordik universiteti
Pedagogika kafedrası katta o'qituvchisi
Islamova Fotima Shamsiddinovna

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15229322>

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanish jarayonidagi zamonaviy tendensiyalar tahlil qilinadi. Jahon miqyosida raqamli texnologiyalar, pedagogik innovatsiyalar va ta'lim tizimining rivojlanishi kasbiy rivojlanishning muhim omillari sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy tendensiyalarning pedagoglarning kasbiy kompetensiyalariga ta'siri, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligi va bolalar tarbiyasidagi o'rni haqida fikr yuritiladi. Maqolada ushbu yo'nalishdagi ilmiy yondashuvlar, muammolar va istiqbolli yechimlar ko'rib chiqilib, amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, tarbiyachi-pedagog, ijtimoiy-kasbiy rivojlanish, innovatsion ta'lim, pedagogik kompetensiya, zamonaviy tendensiyalar, texnologik yondashuv.

Maktabgacha ta'lim tizimi har bir jamiyatning pedagogik asoslarini shakllantiruvchi muhim bosqich hisoblanadi. Bolalarning intellektual, axloqiy va psixologik rivojlanishi ko'p jihatdan ushbu bosqichda faoliyat yurituvchi pedagoglarning malakasi va kompetensiyalariga bog'liq. Shu sababli bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishi dolzarb masala hisoblanadi.

Zamonaviy tendensiyalar ta'lim tizimiga innovatsion texnologiyalar, kreativ pedagogik usullar, raqamli ta'lim texnologiyalarining keng qo'llanilishi, hamkorlikdagi ta'lim va tanqidiy fikrlashning rivojlantirilishini talab etmoqda. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tarbiyachilari nafaqat ta'lim beruvchi, balki bolalarni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashuvga va shaxs sifatida shakllanishga yo'naltiruvchi sifatida yetakchi bo'lishi muhim zaruriyatdir.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishini o'rganishda turli ilmiy metodologik yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Ushbu tadqiqotning metodologik asosini quyidagi yondashuvlar tashkil etadi:

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda pedagogik va psixologik tamoyillar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv asosida:

– Tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy rivojlanishida ta'lim jarayonining individualizatsiyasi va differensiallashuvi tahlil qilinadi.

– Bolalarning yosh xususiyatlariga mos pedagogik metodlarning samaradorligi baholanadi.

Ko'plab ma'rifatparvar olimlarning nazariyalariga asoslanib, kasbiy rivojlanishning kognitiv va ijtimoiy jihatlari tahlil qilinadi.

Bugungi kunda pedagogik innovatsiyalar bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu yondashuv quyidagi omillarni o'z ichiga oladi:

– Zamonaviy interaktiv o'qitish metodlari bo'yicha tadqiqotlar.

– Raqamli texnologiyalar va onlayn ta'lim muhitining tarbiyachilar kasbiy rivojlanishiga ta'siri.

– Ta'lim jarayonida kreativ va muammoli ta'lim metodlarini joriy etishning samaradorligi.

Kasbiy rivojlanish jarayoni pedagoglarning umumiy va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bog'liq. Shu boisdan tarbiyachilar uchun zarur bo'lgan psixologik-pedagogik, kommunikativ va didaktik kompetensiyalari tahlil qilinishi, zamonaviy tendensiyalar asosida kompetensiyalarning uzluksiz rivojlanishini ta'minlash yo'llari o'rganilishi, mahoratli pedagoglarni tayyorlashda tajriba almashish va mentorlik tizimining o'rni aniqlanishim maqsadga muvofiq.

Bo'lajak tarbiyachilar nafaqat kasbiy jihatdan, balki ijtimoiy va madaniy kompetensiyalar nuqtayi nazaridan ham rivojlanishi lozim. Bu yondashuvda quyidagilar qamrab olinishi juda zarur. Jumladan, pedagogik faoliyatda ijtimoiy va axloqiy tamoyillarning ahamiyati, pedagogning madaniyatlararo kommunikatsiya va jamiyat bilan integratsiya jarayonidagi roli, maktabgacha ta'lim muhitida milliy va xalqaro tajribalardan foydalanish.

Mazkur yondashuvlar bo'lajak tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy rivojlanishini chuqur o'rganish va zamonaviy tendensiyalar asosida samarali strategiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Pedagogik, psixologik, innovatsion va ijtimoiy yondashuvlarning uyg'unligi orqali tarbiyachilarni zamonaviy ta'lim jarayoniga moslashishlari va bolalar tarbiyasida yanada sifatli yondashuvni qo'llashlari ta'minlanadi.

Bo'lajak tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishiga ta'sir etuvchi zamonaviy tendensiyalar tahlil qilish hamda nazariy va amaliy jihatlari o'rganish bugungi ta'lim va tarbiya jarayonlarini modernizatsiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim tizimi va pedagogik rivojlanish bo'yicha qator xalqaro va mahalliy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Jahon miqyosida P. Freyre, J. Bruner, L. Vygotskiy kabi olimlarning ishlarida ta'lim va bolalar rivojlanishiga oid nazariyalar asos qilib olingan. O'zbek ma'rifatparvar olimlar orasida A. Avloniy, Mahmudxo'ja Behbudiy kabi pedagoglarning qarashlari muhim o'rin tutadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi qarori va farmonlari ushbu sohaning ustuvor yo'nalishlarini belgilab bermoqda. Biroq, bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining aynan zamonaviy tendensiyalar asosidagi ijtimoiy-kasbiy rivojlanishi masalasi hali yetarlicha chuqur tadqiq etilmagan. Shu sababli bu mavzu bo'yicha yangi izlanishlar olib borish muhim ahamiyatga ega.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy zamonaviy tendensiyalar quyidagilar:

YO'NALISH	ASOSIY JIHALAR
Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi	Elektron darsliklar, mobil ilovalar, interaktiv ta'lim vositalarining joriy etilishi. Onlayn va aralash (gibrid) ta'lim tizimlarining ommalashishi.
Innovatsion pedagogik texnologiyalar	O'yin texnologiyalari, STEAM ta'lim, kreativ va interfaol metodlarning keng joriy etilishi. Talabalarning pedagogik amaliyotda zamonaviy usullardan foydalana olishlari.
Kasbiy kompetensiyalarning diversifikatsiyasi	Psixologik-pedagogik bilimlarni chuqurlashtirish. Xorijiy tillarni bilish va madaniyatlararo kommunikatsiyani rivojlantirish.
Yangi ta'lim modelining shakllanishi	Talabaga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillarining ustuvorligi. Individual ta'lim dasturlarining ishlab chiqilishi va joriy etilishi.
Maktabgacha ta'limning xalqaro tajribasini o'rganish	Finlyandiya, Yaponiya, AQSh va boshqa rivojlangan davlatlarning maktabgacha ta'lim tizimlaridan o'rganish. Pedagoglarning xalqaro loyihalarda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish.

Nazariy jihatdan, mazkur izlanish pedagogik rivojlanishning zamonaviy tendensiyalarini o'rganish orqali sohadagi ilmiy bazani boyitadi. Amaliy jihatdan esa, bo'lajak tarbiyachilar uchun zamonaviy tendensiyalar asosida kasbiy rivojlanish yo'nalishlarini belgilab berishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim sohasida zamonaviy tendensiyalardan samarali foydalanishda quyidagi natijalarga erishiladi:

- Pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish.
- Zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish orqali ta'lim sifatini yaxshilash.
- Tarbiyachilarni pedagogik innovatsiyalarga moslashish qobiliyatini shakllantirish.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishi bugungi kundagi eng dolzarb masalalardan biri. Tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanishida innovatsion texnologiyalar, interaktiv pedagogik metodlar va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachi-pedagoglarning ijtimoiy-kasbiy rivojlanish jarayonidagi zamonaviy tendensiyalarning pedagoglarning kasbiy kompetensiyalariga ta'siri, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligi va bolalar tarbiyasidagi o'rni o'rganildi va ularda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishda quyidagi tavsiyalar berildi:

1. Pedagoglarning malaka oshirish tizimini zamonaviy talablar asosida tashkil etish.
2. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oliy ta'lim tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish.
3. Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari uchun xalqaro seminarlar, treninglar va tajriba almashish dasturlarini tashkil etish.

Ushbu tadbirlar bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ta'lim va tarbiya jarayonlari sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni (yangi tahriri).
3. Bruner, J. (1996). *The Culture of Education*. Harvard University Press.
4. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum.
5. Avloniy, A. (1912). *Turkiy Guliston yoxud axloq*. Toshkent.
6. Fullan, M. (2013). *The New Pedagogy: Drivers for Change*. Pearson Education.
7. Shulman, L.S. (1986). *Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching*. Educational Researcher, 15(2), 4-14.
8. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. Tony Bates Associates Ltd.
9. Laurillard, D. (2012). *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. Routledge.
10. Islamova, F. (2024). AMALIY SAN'AT ORQALI O'SPIRIN YOSHDAGI O'G'IL BOLALALARNI MUSTAQIL HAYOTGA TAYYORLASHKELAJAK TARAQQIYOTI SIFATIDA. *Nordic_Press*, 3(0003).
11. Vokhidova, N. K., Khalikova, Z. M., Islamova, F. S., & Abdulkhayeva, (2024). Organization Of The Educational Process In Primary Education With The Participation Of Artificial Intelligence. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1906-1909
12. Islamova, F. (2024). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЖАМИЯТДА ЎФИЛ БОЛАЛАРНИ ХУНАРМАНДЧИЛИК АСОСИДА МУСТАҚИЛ ОИЛАВИЙ ҲАЁТГА ТАЙЁРЛАШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ. *Nordic_Press*, 3(0003).
13. Islamova, F. (2024). ЁШЛАРНИ МУСТАҚИЛ ОИЛАВИЙ ҲАЁТГА ТАЙЁРЛАШДА ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТ ВА СИФАТЛАРНИНГ ТАРБИЯВИЙ АҲАМИЯТИ: ЁШЛАРНИ МУСТАҚИЛ ОИЛАВИЙ ҲАЁТГА ТАЙЁРЛАШДА ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТ ВА СИФАТЛАРНИНГ ТАРБИЯВИЙ АҲАМИЯТИ. *Nordic_Press*, 1(0001).